

ТДУ 338.436.3(575.3)

РУШДИ ҲАМГИРОИҶОИ СОҶАҶОИ САНОАТУ КИШОВАРЗӢ ВА САВДО:
ТАМОЮЛҶО МУШКИЛОТ ВА САРМОЯГУЗОРӢ

Тағоев Ҷ.Ҳ.- н.и.и., Маҷидов Ф.Б.- ассистенти ДМТ.

Калимаҳои калидӣ: саноати бофандагӣ, саноати дӯзандагӣ, кластери нассоҷӣ, корхонаҳои кишоварзӣ, сармоягузорӣ, ҳамгиرويи агросаноатӣ.

Дар марҳилаи кунунии тараққиёти иқтисодӣ чумхурӣ яке аз самтҳои асосии сиёсати иқтисодии минтақавӣ ин нигоҳ доштан ва тараққи додани базаи мавҷудаи корхонаҳои агросаноатӣ, ниғаҳдории нерӯи кадрӣ ва дар ин замина мусоидат намудан ба барқароршавии рақобатпазирии иштирокчиёни бозори молу маҳсулотҳои ватанӣ ба шумор меравад. Қобили қайд аст, ки дар ин раванд яке аз самтҳои ояндадори сиёсати иқтисодии давлат ташаккул ва рушди муносибатҳои ҳамгироӣ маҳсуб меёбад. Ҳамгиرويи соҳаҳои саноату кишоварзӣ дар вилояти Хатлон ханӯз аз замони давлати шӯравӣ оғоз ёфта, имрӯз низ рушди ин муносибатҳо бо назардошти қонуниятҳо ва талаботҳои иқтисоди бозорӣ идома доранд.

Дар миёни соҳаҳои саноати вилояти Хатлон соҳаи нассоҷӣ нақши муҳимро мебозад. Соҳаи нассоҷии минтақа як қатор хусусиятҳои худро доро мебошад, ки онро миёни дигар соҳаҳо ба майдони муҳим барои оғози рушди босуръати босуботи иқтисодӣ табдил дода метавонад. Қолибияти соҳа бо пойгоҳи устувори ашёи хом, сифати баланди нахи пахта, нархҳои дастраси захираҳои энергетикӣ, захираҳои арзони меҳнатии таҳассусӣ, дастгирӣ ва шароитҳои мусоид, ки аз ҷониби Ҳукумати чумхурӣ фароҳам оварда шудаанд, арзёби мегардад.

Мавриди зикр аст, ки дар даврони соҳибистиклолии кишвар фаъолияти соҳибкорӣ рушд карда, сектори хусусӣ тараққӣ карда истодааст. Дар вилояти Хатлон бахши бартаридошта аз рӯи шумораи корхонаҳои амалкунанда ва ҳаҷми истеҳсолии маҳсулот бахши ғайридавлатӣ ба шумор меравад, ки ҳиссаи он дар солҳои охир дар маҷмӯи маҳсулоти минтақавӣ 61-63,3%-ро ташкил медиҳад. Дар давоми солҳои охир ҳиссаи саноат дар маҷмӯи маҳсулоти минтақавӣ пайваста тағйир меёбад. Нишондиҳандаҳои асосии соҳаҳои саноат дар вилояти Хатлон дар ҷадвал нишон дода шудаанд.

**Ҷадвал -Истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ аз рӯи шаклҳои моликият
дар вилояти Хатлон (ҳаз. сомонӣ)**

Нишондиҳандаҳо	Солҳо					Соли 2018 нисбати соли 2012 (+,-)
	2012	2015	2016	2017	2018	
Ҳаҷми маҳсулоти саноати дар вилояти Хатлон, (бо %)	3072070,8 100%	4621160,4 100%	6601279,2 100%	6753127,0 100%	7294000,0 100%	+4221929,2 +2,4 мар-ба
аз он ҷумла: -дар сектори давлатӣ, (бо %)	2426191,8 79,0%	2510763,4 54,3%	2423039,4 36,7%	2563780,1 38,0%	2706074,0 37,1%	+279882,2 +1,1 мар-ба
- дар сектори хусусӣ, (бо %)	645879,0 21,0%	2111397 45,7%	4178239,8 63,3%	4189346,9 62,0%	4587926,0 62,9%	+3942047 +7,1 мар-ба

Сарчашма: Ҷадвал дар асоси омили солонаи вилояти Хатлон дар солҳои 2012-2019. /Маҷмӯи оморӣ– ш. Бохтар: Сарраёсати агентии омили назди ПҚТ дар вилояти Хатлон. –С. 71. ва ҳисобҳои муаллиф тартиб ва таҳия гардидааст.

Таҳлили ҷадвали 1 нишон медиҳад, ки дар давраи аз соли 2012 то соли 2018 истеҳсолоти маҳсулоти саноатӣ аз 3072070,8 ҳаз. сомони дар соли 2012 то 6753127,0 ҳаз. сомони дар соли 2018 зиёд гардид, ки ин зиёдшавӣ 2,2 маротибаро ташкил медиҳад. Ҳиссаи бахши давлатӣ дар соли 2018 – 37,1%-ро ташкил намуд, дар ҳоле, ки соли 2012 ин нишондиҳанда ба зиёда аз 79,0% баробар буд. Зиёдшавии истеҳсолоти маҳсулоти саноатӣ дар бахши ғайридавлатӣ ба назар мерасад, масалан дар соли 2018 ин нишондиҳанда 62,9%-ро ташкил намуд, ки дар қиёс бо соли 2012 қариб аз 7,1 маротиба зиёдтар мебошад.

Қобили қайд аст, ки дар сохтори маҳсулоти соҳаи саноати вилояти Хатлон вазни қиёсии соҳаҳои саноати коркард (53,4%) ва соҳаҳои истеҳсолу тақсими қувваи барқ, газ ва об (42%) бартарӣ дорад.

Саноати истихроҷ ҳамагӣ 4,6%-и маҳсулоти саноати вилояти Хатлонро ташкил кардааст. Ҳиссаи саноати нассоҷӣ ва дузандагӣ 6,5% маҳсулоти соҳаи саноати вилоят ва ё 12,3% маҳсулоти соҳаи саноати коркардро ташкил медиҳад.

Дар вилоят 192 корхонаи пахтатозакунӣ, 93 фабрикаи дӯзандагӣ ва 8 фабрикаи ресандагӣ фаъолият доранд. Аммо дар шароити кунунии ҷумҳурӣ механизми амалкунандаи инкишофи саноати нассочӣ, корхонаҳо оид ба ташкил ва рушди коркарди комплекси нахи пахта, зиёд намудани арзиши иловашуда ва маҳсулоти ниҳой ба таври кофӣ ҳавасмандӣ надоранд. Таҷрибаи ҷаҳонӣ нишон медиҳад, ки соҳа метавонад самараноку рақобатпазир бошад ва дар ҳолати ҳамгирии амудӣ «панҷ ҳудуд» дорад: пахта(ҳамчун ашёи хом) – нахи пахта – ришта – матоъ – маҳсулоти тайёри дӯхташуда.

Мушкилоти умумии қисми зиёди корхонаҳои соҳаи саноати сабук дар вилояти Хатлон сатҳи пасти рақобатпазирии маҳсулоти онҳо бо сабаби истифода намудани таҷҳизоти аз лиҳози маънавӣ фарсудаашудаи технологӣ мебошад. Дар баробари ин, барои ба таври ҷавобгӯи талабот навкунонии дастгоҳҳои истеҳсолии корхонаҳои вилояти Хатлон на маблағи худӣ ба қадри кофӣ мавҷуд аст, на имконияти истифода бурдани маблағҳои қарзӣ, бо сабаби арзиши баланд доштани онҳо.

Илова бар ин, талабот ба молҳои истеъмолий он омили иловагиро дар шакли аз бозори истеъмолий берун овардани молҳои хориҷӣ дар натиҷаи муборизаи рақобатӣ, ки дар зиёд намудани ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти саноати сабуки ватанӣ нақши назаррасро мебозад, надорад. Ин ҳолат дар соҳаи саноати сабуки дигар мамолики собиқ шӯравӣ ба назар мерасад. Масалан, олимони рус Островских Т.И., Арсланова О. О., Зубова Н. А., қайд мекунанд, ки бешубҳа, истифода намудани таҷҳизоти фарсудаашуда ва аз ҷиҳати маънавӣ кӯҳнашуда ҳоло яке аз мушкилоти асосии саноати сабук дар соҳаи коркарди ашёи хом ва истеҳсоли маҳсулоти тайёр мебошад, 60% таҷҳизоти истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ зиёда аз 15 сол мавриди истифода қарор дода мешаванд [7, с.118-119]. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон олимони ватанӣ Пиризода Ҷ.С., Қ.Қ. Давлатзода ва М.Қурбонов, Н.Қабиров дар таҳқиқотҳои худ оид ба ин мавзӯ дарҷаи кӯҳнашавии истеҳсолоти агросаноатии ватаниро дар ҳамин фосолаи вақт ҳамчунон арзёбӣ намудаанд [11,12,13,14]. Маҳз аз ин лиҳоз, васеъ намудани чораҳои азнавтҷҳизонии техникаи корхонаҳои саноати нассочӣ ва дӯзандагӣ вазифаи калидӣ ба шумор меравад.

Соҳаи саноати сабуки вилояти Хатлон дар баробари ҳамаи мушкилоти мавҷудбуда, ки дар айни замон паси сар менамояд, аз имконияти баромадан аз бӯҳрон ва имконияти рақобати бомуваффақ бо рақибони хориҷии худ дар бозори дохилӣ маҳрум намебошад. Барои таъсис додани бозори маҳсулоти нассочӣ ва дӯзандагӣ, ки ба воқеияти муосири геополитикӣ ва муносиботи бозоргонӣ мутобиқ мебошад, сохтмони модели нави ҳамгирии корхонаҳои ин бахш зарур аст. Таҳияи чунин модел дар сатҳи талаботи муосир бидуни ҷалб намудани дастгоҳи таҳлили комплексӣ ва технологияҳои нави иттилоотӣ ғайриимкон мебошад.

Бо назардошти мақсадҳои тадқиқот, ба ақидаи аксари муҳаққиқон дар низоми чунин моделҳо бояд ҳамгирии зернизомҳо ва нуқтаҳои зерин ба инобат гирифта шаванд:

- мақомоти давлатии идоракунӣ бо ҷудо намудани мақомоти идоракунӣ дар соҳаи саноати сабук;

- кумитаҳои давлатии мамлакатҳои ИДМ, ки барои таъсис додани бозори умумии маҳсулоти нассочӣ ва дӯзандагӣ ҳавасманд мебошанд, ки сиёсати дахлдорро дар соҳаи ба танзим даровардани бозори худӣ ва интихоби стратегия оид ба ҳамгироӣ дар бозори умумиро амалӣ намоянд;

- низоми дастгирии дигар соҳаҳои иқтисодӣ ва комплексҳои хоҷагидорӣ дар шакли омехта, ки барои ташаккули равнақи вазъи зарурии макроиқтисодӣ лозим мебошанд;

- ташкили маҷмӯи зернизомҳои мустақил оид ба истеҳсол ва фурӯши маҳсулоти тайёр бо мақсади инкишофи минбаъдаи комплекси нассочӣ;

- даромади аҳоли, ки молҳои бозори нассочӣ ва дӯзандагиро харидорӣ менамоянд ва қувваи меҳнатиро ба фурӯш мегузоранд;

- низоми муносибатҳои иқтисодӣ хориҷӣ оид ба харидорӣ ашёи хому таҷҳизот ва фурӯши маҳсулоти тайёр[4,с.156-169].

Ҳамин тариқ, дар мавриди баланд намудани самаранокии фаъолияти корхонаҳои соҳаи саноати нассочӣ ва дӯзандагӣ, нуқтаи назари коршиносони соҳавӣ ин дастгирии таъсиси маҷмааҳои агросаноатӣ ва савдо мебошад. Бо ин сабаб, омӯзиши равандҳои ҳамгироӣ дар

соҳаҳои истеҳсолоти маҳсулоти нассочӣ ва дӯзандагӣ, фурӯши онҳо ва ташаккулиҳои марказҳои логистикӣ манфиатовар аст.

Равандҳои ҳамгироӣ дар инкишофи саноати нассочӣ ва дӯзандагӣ ба таъсис додани бозори умумии савдо ва низоми умумии идоракунӣ оварда мерасонанд. Ҳамгироӣ дар доираи низоми мазкур аз ҷониби мо ҳамчун низоми мураккаби ҳамгироии иқтисодӣ, ки якҷоя намудани амвол, меҳнат ва сармояҳоро таъмин менамояд, фаҳмида мешавад.

Ҳамгироӣ ҳамчун раванди азнавташкилдихии сохтори идоракунӣ хориқаи муҳими идоравӣ ба шумор меравад. Омӯзиши низомҳои ҳамгироии идоракунӣ имкон медиҳад, ки рафтори иқтисодиро таҳрир намоем ва ихтилофоти ташкилӣ-иқтисодии субъектҳои дохили комплексҳои хочагидориро ҳал намоем.

Дар доираи мавзӯи таҳиянамудаи мо ҳамгироӣ диққати моро дар доираи имкониятҳои тадқиқот, ҳамкориҳои истеҳсолии саноати нассочӣ ва дӯзандагӣ ва савдо дар ҳудуди вилояти Хатлон ҷалб менамояд. Дар ин раванд вазифаи калидӣ ҳамоҳангсозии манфиатҳои иштирокчиёни асосии он мебошад.

Ҳамчунин дар ин қарина, васеъ намудани номгӯи (ассортименти) маҳсулот, маҷмӯи хусусиятҳои истеъмолий, баланд намудани сатҳи рақобатпазирӣ дар заминаи ҷустуҷӯ ва амалӣ намудани қарорҳои инноватсионии идоракунӣ дар назар дошта шудааст. Иштирокчиёни асосии раванди мазкур корхонаҳои бузурги дорои зарфияти калони солонаи истеҳсоли барориши матоъи тайёр мебошанд, ки яке аз хусусияти соҳаи нассочӣ ба шумор меравад.

Омӯзиши равандҳои ҳамгироӣ хангоми ташаккули комплекси агросаноатӣ ва савдо оид ба истеҳсол ва савдои маҳсулоти нассочӣ ва дӯзандагӣ дар раванди тадқиқоти мо нишон доданд, ки мағзи мушкilotро ҷудо намоем, ки ҳалли онҳо таъминоти зиёд намудани маҳсулоти нассочӣ ва маснуоти дӯзандагиро дошта бошад. Мутобиқ ба таҳлили ҳолати иқтисодии гузаронидаи мо дар минтақаи Хатлон суръатбахши раванди инкишофи тамоми комплекси мазкур ҳамгироии истеҳсолоти нассочӣ ва дӯзандагӣ ва савдои онҳо мебошад. Дар соҳа ҳолате ба миён омадаст, ки бо бӯҳрони истеҳсоли аз ҳад зиёди матоъҳои пахтагин барои рӯйпуши раҳти хоб алоқаманд мебошад, ки сиёсати демпингии мамолики рушдкарда ва воридоти ғайримақсаднок онро боз ҳам мураккаб мегардонад.

Дар натиҷаи ин корхонаҳои саноатӣ, ки маҳсулоти якхелаи саноатӣ истеҳсол менамоянд, маҷбур мешаванд, ки ҳаҷми истеҳсолоти маҳсулоти худро маҳдуд намуда, кормандони худро бидуни пардохт ва нигоҳ доштани музди кор ба руҳсатии меҳнатӣ равона созанд. Яъне дар шароити дар бозор мавҷуд будани маҳсулоти воридотии бо арзиши нисбати маҳсулоти нассочӣ ва дӯзандагии дар минтақа истеҳсолшаванда арзон мушкilotи фурӯши маҳсулоти ватанӣ ба миён меояд. Ҳардуи ин мушкilotи номбаршуда ба сатҳи зиндагии сокинони минтақа таъсири манфӣ мегузоранд.

Ҳулосаи мантиқии гуфтаҳои боло ин аст, ки истеҳсолоти ватании маҳсулоти нассочӣ эҳтиёҷоти бозори дохилиро бо матоъҳои пахтагин қонеъ мегардонад, вале дар баробари ин тамоюли зиёдшавии воридот дар натиҷаи сиёсати ғасбкунандаи Хитой, Туркия ва Покистон оид ба пешбурди маҳсулоти худашон дар бозорҳои хориҷӣ боқӣ мемонад. Чунин ҳолат ба коҳиш ёфтани мавқеи содироти маҳсулот дар соҳаи саноати нассочии ватанӣ, аз ҷумла минтақаи мавриди таҳлил ба амал меояд, ки ин коҳиш азнавтатҳизонидан ва модернизатсияи истеҳсолоти мавҷударо боз ҳам мушкilotар менамояд.

Равандҳои ҳамгироӣ дар истеҳсолоти маҳсулоти нассочӣ ва дӯзандагӣ, имкон медиҳад, ки муносиботи чандиртарро нисбат ба қонеъ намудани талаботи харидорони серталаб ба даст овард. Ворид шудани харидорон аз вилоятҳои дорои даромади баландтар имкон медиҳад, ки номгӯи (ассортименти) маҳсулоти истеҳсолшавандаро аз ҳисоби коркарди матоъҳои воридотӣ боз ҳам васеъ намуд ва ин ба васеъ намудани номгӯи (ассортименти) маҳсулот, ки дар комплексҳои савдо ва логистика пешниҳод мешаванд, мусоидат менамояд.

Ба андешаи мо, амалӣ намудани раванди ҳамгироӣ дар комплекси нассочӣ-дӯзандагии вилояти Хатлон бидуни таҳияи низоми нишондодҳо, имкон намедиҳад, ки самаранокии фаъолияти ҷӣ китъаҳои алоҳида ва ҷӣ тамоми комплексро дар маҷмӯъ мусбӣ арзёбӣ намуд. Коршиносони соҳавӣ қайд намуданд, ки нишондиҳандаҳои асосии самаранокии амалкарди комплекси соҳаҳои агросаноатӣ ва савдоро дар доираи ҳамгироии номбарда чунин арзёбӣ

намудан мумкин аст. Чунин арзёбӣ аз ҷониби мутахассисон-иқтисодчиёни хориҷию ватанӣ қобили қабул шуморида шудааст:

- Зиёд намудани ҳиссаи маҳсулоти инноватсиониро дар ҳаҷми истеҳсолоти маҳсулоти нассоҷӣ ва дӯзандагӣ;

- Баланд бардоштани рақобатпазирии маҳсулоти нассоҷӣ ва дӯзандагӣ;

- Зиёд гардидани ҳиссаи таҷдиди қитъаҳои занҷираи истеҳсолӣ ва мувофиқату мутобиқати ҳаҷми маҳсулоти тайёр ба талаботҳои сифатӣ;

- Истифода намудани технологияҳои нав дар раванди истеҳсоли маҳсулоти нассоҷӣ ва дӯзандагӣ;

- Сатҳи истифодаи таҷҳизоти мавҷудбудаи барои истеҳсолот ва савдо зарурӣ [8,с.36-40]. Нуктаҳои зерин ба ҳайси пешниҳодоти инҷониб пешниҳод мегарданд:

- Тарғиби сифату арзиши маҳсулоти саноатӣ нассоҷӣ ва дӯзандагӣ тавассути ВАО.

- Ташкили ярмаркаҳои фурӯши маҳсулоти саноатӣ нассоҷӣ ва дӯзандагии ватанӣ.

- Ташкили дӯконҳои сайёри фурӯши маҳсулоти саноатӣ нассоҷӣ ва дӯзандагии ватанӣ дар маҳали деҳоти кишвар.

- Ташкили мағозаҳои шабонарӯзии фурӯши маҳсулоти саноатӣ нассоҷӣ ва дӯзандагии ватанӣ дар шаҳру шаҳракҳо ва деҳоти ҷумҳурӣ.

- Ҷустуҷӯи роҳҳои ва каналҳои нави фурӯши маҳсулоти саноатӣ нассоҷӣ ва дӯзандагии ватанӣ ва минтақаи мазкур ба мақсади афзоиши ҳаҷми фурӯши маҳсулоти соҳаи номбурда.

Ҳамин тариқ, дар инкишофи саноати нассоҷии вилояти Хатлон дар айни замон ду тамоюли ба ҳам зид нигоҳ дошта мешавад – мусбӣ ва манфӣ. Тамоюли манфӣ ба нуктаҳои зеринро дахл дорад: 1) коҳиш ёфтани истеҳсолоти матоъҳои табиӣ, паст шудани сатҳи истеҳсолоти маҳсулоти тайёр, паст гардидани ҳаҷми истеҳсоли маҳсулот чармӣ, истеҳсолоти пойафзол; 2) коҳиш ёфтани шумораи кормандон дар соҳаи истеҳсолоти маҳсулот чармӣ ва дар соҳаи истеҳсолоти либоси тайёр аз маҳсулоти нассоҷӣ; 3) сатҳи пасти пардохти музди меҳнат, шароити вазнини меҳнатӣ, ки ба хусусияти соҳаи нассоҷӣ алоқаманд буда, барои ба кор омадани ҷавонон монеъа мебошанд; 4) кӯҳнашавии муд ва ассортименти маҳсулоти истеҳсолкарда корхонаҳои саноати нассоҷӣ ва дӯзандагии ватанӣ; 5) сатҳи нисбатан пасти сифати маҳсулоти соҳаи саноати дӯзандагии ватанӣ ва минтақаи таҳлилшуда; 6)Тайёр накардани мутахассисон дӯзандагон ва тарроҳони касбӣ дар корхонаҳои дӯзандагии ватанӣ ва минтақа;7)роҳбарону мутахассисони корхонаҳои корхонаҳои саноати нассоҷӣ ва дӯзандагии ватанӣ ба масъалаи ҷустуҷӯи роҳҳои паст кардани арзиши аслии маҳсулоти ватанӣ диққати ҷиддӣ намедиханд.

Чунин ҳолат ба аксари корхонаҳои мамолики собиқ шӯравӣ низ хос мебошад. Масалан, Н. В. Яковенко дар мақолаи худ «Текстильная промышленность депрессивного региона: социально-экономические тенденции» дар мисоли корхонаҳои соҳаи саноатии нассоҷии вилояти Ивановски кишвараш мушкилоти онҳоро чунин арзёбӣ намудааст: -таҷҳизоти корхонаҳои саноати нассоҷӣ фарсуда шудаанд (то 70 %); - сатҳи миёнаи истифода бурдани зарфиятҳои истеҳсолӣ ҳангоми истеҳсол намудани матоъҳои пашмин ва зағирпоя то сатҳи 20-25 % коҳиш ёфтааст;-сатҳи пасти фаъолнокии сармоягузорӣ дар корхонаҳои саноати нассоҷӣ; - рақобати имконнопазир бо маҳсулоти арзони аз хориҷи кишвар воридшаванда. [10,с.44-50];

Таҷрибаи пешқадами мамолики дорои соҳаи саноати нассоҷии рушдкарда нишон медиҳад,ки пешравиҳои мусбӣ дар соҳаро метавонем интизор шуд, агар чораҳои ташкилию иқтисодиро дар самтҳои зерин амалӣ намоем: 1) ҷалб намудани шумораи ҳарчӣ зиёдтари сармоягузoron дар рушди соҳаҳои анъанавии кишоварзӣ, ки ҳамчун асоси истеҳсолоти нассоҷӣ ва дӯзандагӣ баромад мекунанд; 2) таъсис додани донишкада ё марказҳои омӯзишию касбомӯзии кормандони соҳаҳои саноати нассоҷӣ ва сабук барои омода намудани кадрҳои баландихтисос; 3) барои баланд намудани самаранокӣ, фаъолнокӣ ва ба ҳам овардани фаъолияти инноватсионӣ зарур аст, ки маркази мустақили муттаҳидаи илмӣ-озмоишии саноати нассоҷӣ ва дӯзандагиро бо маблағгузорӣ аз фонди соҳавии ғайрибучавӣ таъсис дод; 4) рушди савдои маҳсулоти нассоҷӣ ва дӯзандагӣ дар вилояти Хатлон, аз он ҷумла таъсис додани маҷмааҳои савдою-логистикӣ сатҳи минтақавӣ ба рушду инкишофи соҳибқорӣ хурду миёна дар микёси минтақа мусоидат хоҳад намуд; 5) мавҷуд будани талабот ба маҳсулоти арзони

дӯзандагии таъиноти маишӣ, зарурияти ташкили истеҳсолоти хурди дӯзандагиро (бо шумораи коргарони аз 5 то 10 нафар) ба вучуд меорад; 6) дуруст ба роҳ мондани истеҳсоли ашёи хоми ватанӣ(пахтаи хом) барои соҳаи саноати насочӣ; 7) ташкили фуруши ҳавасмандкунандаи хоҷагиҳои калону хурди пахтакор.

Ҳамгирии соҳаҳои насочӣ ва дӯзандагӣ бо соҳаи савдо барои рушди минбаъдаи комплекси савдою-саноатӣ тақони ҷиддӣ хоҳад дод. Ба сифати роҳҳои паси сар намудани тамоюли манфӣ дар соҳаҳои насочӣ ва дӯзандагӣ ва роҳҳои баромадан аз бӯҳрон зарфиятҳои соҳаи насочиро бо роҳи таъсис додани кластерҳои насочӣ инкишоф додан лозим аст. Таъсиси чунин кластерҳо амалигардонии лоиҳаҳои инноватсионии таҷдиди саноати насочӣ ва дӯзандагии ватаниро тақозо дорад. Яке аз самтҳои он ташаккул додани кластерҳои насочӣ-саноатии вилояти Хатлон мебошад, ки бояд аз рӯи самтҳои зерин амалӣ карда шавад: 1) ташаккул додани талаботи истеъмолӣ ба маҳсулоти саноатии насочию дӯзандагии миллӣ(минтақавӣ); 2) инкишоф додани маълумот ва малакаи касбӣ дар доираи тайёркунии коркунони корхонаҳои насочию дӯзандагии ватанӣ; 3) Ҳимояи ҳуқуқҳои моликияти зеҳнӣ; 4) амалӣ намудани лоиҳаҳои сармоягузориҳои реалӣ ва инфрасохторӣ; 5) фароҳам овардани шароитҳо ва фазои мусоид барои сармоягузориҳои хориҷӣ дар бахшҳои номбурдаи соҳаи саноати сабуки минтақа.

Ба фикри инҷониб, баъд аз амалӣ намудани чорабиниҳои пешниҳодшуда вилояти Хатлон метавонад соҳаи амалан нави саноатиро ба даст орад, яъне соҳаи аз лиҳози технологӣ рушдкарда бо арзиши иловашудаи зиёдтари маҳсулот ва маоши баландтар барои коргарон. Албатта, ин имконияти хуб аст барои диверсификатсияи соҳаи саноати насочӣ ва рушду раванги иқтисодии минтақаи номбурда.

АДАБИЁТ

1. Барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии вилояти Хатлон барои солҳои 2016-2020 /Маҷмӯаи оморӣ - ш. Қӯрғонтеппа, 2015. – С.75.
2. Некрасова И.В. К вопросу об интеграционных процессах в текстильной и швейной промышленности // Экономика и бизнес.- 2012. - №12. – С. 156-169.
3. Островских Т.И., Арсланова О. О., Зубова Н. А. Развитие рынка товаров легкой промышленности. // Евразийский союз ученых, 2015- №4(13). –С. 118-119.
4. Скаржинский М.И., Чекмарев В.В. Особенности методологии эволюционной экономической теории. Научное издание - Кострома: КГУ, 2006. -С. 36-40. (362 с.)
5. Тоҷикистон: 25 - соли истиқлолияти давлатӣ /Маҷмӯаи оморӣ - Душанбе: Агентии омили назди ПҚТ, 2016. – 520с.
6. Яковенко Н. В. Текстильная промышленность депрессивного региона: социально-экономические тенденции (Ивановская область) //ВЕСТНИК ВГУ- Воронеж, 2016.- № 1. –С. 44-50.
7. Пириев Ч.С., Тағоев Ч.Х. Иқтисоди кишоварзӣ - Душанбе, ДМТ,2006. - С. 166-174(272 сах).
8. Давлатов К.К. Развитие кооперации и интеграции в АПК РТ: монография – Воронеж: Истоки, 2008. – С. 54-69 (218 сах).
9. Курбонов М.Р. Интеграционные процессы в хлопковом подкомплексе РТ: вопросы теории и практики .- Душанбе, 2014. – С. 76-96 (176 сах).
10. Кабиров Н. Совершенствование механизма функционирования интегрированных структур в АПК: организационно-экономический и инвестиционные аспекты// Вестник нац. ун-та – Душанбе: « Сино», 2014.-№2/10 (152).- С.28-33.

АННОТАТСИЯ

РУШДИ ҲАМГИРОИҲОИ СОҲАҲОИ САНОАТУ КИШОВАРЗӢ ВА САВДО: ТАМОЮЛҲО МУШКИЛОТ ВА САРМОЯГУЗОРӢ

Дар мақола масоили рушди ҳамгиرويҳои соҳаҳои саноату кишоварзӣ ва савдо, аз ҷумла тамоюлҳои пешрафт, мушкилоти ҷойдошта ва масоили сармоягузориҳои корхонаву ташкилотҳои соҳаҳои насочии минтақаи Хатлони ҷумхури мавриди таҳқиқу баррасӣ қарор дода шудаанд. Муаллифон масоили мазкурро дар доираи корхонаҳо ва ташкилотҳои қобили ҳамгирӣ дар минтақаи номбурда натиҷагирӣ намуда, ҳамзамон оид ба ҳар кадоми онҳо бо далелу бурҳонҳои воқеӣ фикру пешниҳодоти худро иброз доштаанд.

АННОТАЦИЯ

РАЗВИТИЕ ИНТЕГРАЦИИ ПРОМЫШЛЕННОСТИ, СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА И ТОРГОВЛИ: ПРОБЛЕМНЫЕ И ТЕНДЕНЦИЯ ИНВЕСТИЦИИ

В статье рассматриваются вопросы развития интеграции промышленности, сельского хозяйства и торговли, в том числе тенденции их развития, проблемы и вопросы инвестирования предприятий и организаций в текстильных отраслях Хатлонской области. Рассматривая интеграционные возможности предприятий и организаций в данном регионе, авторы на основе статистического анализа приводят свои выводы, и предложения по поводу улучшения упомянутых интеграционных отношений.

Ключевые слова: *текстильная промышленность, швейная промышленность, текстильный кластер, предприятия АПК, инвестиции, агропромышленная интеграция.*

ANNOTATION

DEVELOPMENT OF THE INTEGRATION OF INDUSTRY, AGRICULTURE AND TRADE: DISTRESSED AND INVESTMENT TREND

The article discusses the development of integration of industry, agriculture and trade, including their development trends, problems and issues of investment of enterprises and organizations in these sectors of the Khatlon region. The authors, considering the integration capabilities of enterprises and organizations in this region, based on statistical analysis, give their conclusions and suggestions.

Key words: *textile industry, clothing industry, textile cluster, agricultural enterprises, investments, agro-industrial integration*